

Актуальні питання навчання

УДК 355.5 : 355.122

В.В. Барішніков, О.К. Неймирок

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ДЕЯКІ ПОГЛЯДИ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ І ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ФАКУЛЬТЕТІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ЗА КОНТРАКТОМ ХУПС ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА

В статті наданий аналіз загальновійськової підготовки офіцерів запасу в ХУПС імені Івана Кожедуба з урахуванням досвіду бойових дій в зоні антитерористичної операції. Автори пропонують деякі шляхи підвищення ефективності і якості навчального процесу на факультеті підготовки офіцерів запасу за контрактом.

Ключові слова: *служба, посада, зброя, озброєння, студент, офіцер запасу, підготовка, службовець, підрозділ, бій, навчання, загальновійськова підготовка, навчальний заклад, факультет.*

Вступ

Рівень підготовки офіцерського складу в збройних силах будь якої армії світу має першочергове значення. Особливо це питання набуває актуальності в ході бойових дій, коли теоретичні придбання перевтілюються в практичний вишкіл. Тому, від ефективності і якості організації навчального процесу в навчальному закладі, за кінцевим рахунком, залежить спроможність офіцера управляти підлеглим особовим складом, виконувати бойові завдання, які стоять перед ним особисто та перед підрозділом, яким йому доручено керувати.

Якість підготовки офіцерського складу Збройних Сил України (ЗСУ) відкрили події, які відбуваються на сході України в зоні проведення антитерористичної операції. Недоліки в підготовці стосуються офіцерів усіх ланок, але найбільші втрати зазнають, як правило, ті підрозділи, якими керують офіцери, що призвані із запасу. Досвід цих подій показує, що від якості навчання студентів, об'єму отриманих ними знань і навичок залежить в першу чергу життя самих офіцерів і їх підлеглих.

Тому, ми вважаємо, що є сенс розглянути систему організації навчального процесу на факультеті підготовки офіцерів запасу за контрактом, визначити її негативні сторони та висловити свої погляди на її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу

Факультет підготовки офіцерів запасу за контрактом здійснює підготовку офіцерських кадрів для Міністерства оборони України відповідно до статті 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [1], «Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою офіцерів запасу» [2] та «Інструкції

про організацію підготовки офіцерів запасу з числа студентів вищих навчальних закладів» [3].

На факультеті навчаються студенти 41 вищого навчального закладу міст Харкова, Полтави, Миколаєва, Луганська, Чернігова за 35 військово-обліковими спеціальностями.

Науково-виховний процес на факультеті організують висококваліфіковані науково-педагогічні працівники, які мають високу педагогічну та методичну майстерність і великий досвід військової служби в, а також багатий життєвий досвід. Близько 28% науково-педагогічних працівників мають наукові ступені та вчені звання, більше 55% – мають військове звання «полковник» і вище.

Між тим, в системі підготовки офіцерів запасу існує декілька проблем, які залежать від цілого ряду причин.

Ми вважаємо, що, з урахуванням досвіду антитерористичної операції (АТО) на сході України, програми підготовки потребують доопрацювання. Наприклад, в навчальних програмах недостатньо часу відведено на загальновійськову, тактичну та тактико-спеціальну підготовку. У відповідності до вимог керівних документів Міністра оборони України, на вивчення цих розділів навчальної дисципліни «Військова підготовка» повинно відводитись не менше 50% навчального часу, тоді як реально він складає 44%, а з урахуванням часу, який відводиться на вивчення модулю «Тактика Повітряних Сил Збройних Сил України» відсоток часу на розділи «Загальновійськова підготовка» і «Тактична та тактико-спеціальна підготовка» зменшується до 33%.

Між тим, навчальний модуль «Тактика Повітряних Сил Збройних Сил України» (78 годин навчального часу) містить тематику (змістові модулі), більшість якої необхідно вивчати офіцерам оперативно-тактичної ланки і яка дуже мало може бути використана в практичній діяльності молодшого лей-

тенанта на первинній офіцерській посаді. В той же час, модуль «Загальна тактика» вивчається протягом 30 годин, а модуль «Стрілецька зброя та вогнева підготовка» – 24 годин. Тому, мабуть є сенс, переглянути тематику тактики Повітряних Сил ЗСУ та скоротити кількість годин на її вивчення за рахунок збільшення навчального часу на загальновійськову підготовку, загальну тактику та тактико-спеціальну підготовку.

Крім того, в програмах загальновійськової, гуманітарної і тактичної та тактико-спеціальної підготовок треба врахувати пропозиції Департаменту військової освіти та науки Міністерства оборони України [4] про надання додаткових 138 годин на практичні заняття з цих розділів навчальної дисципліни «Військова підготовка».

З урахуванням досвіду бойових дій в зоні АТО, студент – майбутній офіцер запасу з розділу «Стрілецька зброя та вогнева підготовка» повинен знати всю стрілецьку зброю, яка є на озброєнні підрозділів охорони об'єктів, новітні її зразки, які прийняті на озброєння в ЗСУ та в Російській Федерації; вміти вести вогонь зі всіх зразків стрілецької зброї та гранатометів і кидати ручні гранати, управляти вогнем підрозділів, які здійснюють охорону й оборону об'єктів.

Слід звернути увагу на питання матеріально-технічного забезпечення підрозділів. На наш погляд офіцер, який обіймає первинну офіцерську посаду, повинен добре знатися в питаннях тилового забезпечення його підрозділу, а саме, – як організувати харчування та водопостачання в польових умовах, норми забезпечення продовольством і витрати води, забезпечення пально-мастильними матеріалами, норми витрат палива на кожну одиницю техніки його підрозділу.

Важливе місце займає санітарно-гігієнічне забезпечення військовослужбовців, особливо в польових умовах і найбільш актуальною ця проблема стає взимку та негоду.

В умовах сучасної війни надання першої допомоги в порядку само- та взаємодопомоги є одним з основних шляхів, які забезпечують порятунок життя і збереження здоров'я пораненим і ураженим. У зв'язку з цим, з'являється необхідність включення до програми підготовки офіцерів запасу питань, що стосуються оволодіння знаннями і практичними навичками в наданні першої допомоги при пораненнях і кровотечах, опіках, обмороженнях та отруєннях, а також в способах евакуації поранених з поля бою.

В існуючій програмі підготовки офіцерів запасу недостатньо уваги приділяється тематиці з патріотичного виховання майбутніх офіцерів, а воно повинно починатись перш за все з глибокого знання історії України та її Збройних Сил.

Ми вважаємо, що в системі підготовки офіцера запасу упущені питання щодо організації, підготовки та ведення розвідки, яка є найважливішим видом бойового забезпечення, без якого успішне вирішення завдань загальновійськового бою неможливе.

Одним з напрямків вдосконалення підготовки офіцерів запасу для всіх військово-облікових спеціальностей є приведення до вимог часу питань інженерного забезпечення. Основою забезпечення живучості та бойової здатності частин і підрозділів, а також стаціонарних об'єктів, є завчасне обладнання позицій і позиційних районів в інженерному відношенні, широке застосування інженерних заходів щодо маскування, граничне розосередження позицій, широке та глибоке застосування дублювання і розгортання систем бойового управління і зв'язку, достовірне обладнання помилкових об'єктів і позицій, грамотне застосування макетів.

На наш погляд всі ці питання повинні знайти своє віддзеркалення в новій програмі підготовки офіцерів запасу.

Аналіз загальноосвітньої підготовки вказує, що рівень її у деяких студентів дуже низький. Наслідком цього є те, що більшість з них не встигають вести якісний конспект, а тому навчальний матеріал їм потрібно диктувати. Це незручно перш за все викладачу, тому що навчальний час використовується неефективно. Ми пропонуємо в навчальний процес ввести так звані «опорні конспекти», в яких повинні бути необхідні схеми, таблиці, довідковий матеріал і, взагалі, все те, що викладач не встигає доповісти за час заняття. В результаті, кожен студент має змогу вести більш-менш повний і якісний конспект, а враховуючи той факт, що більшість студентів практично не займаються самостійною підготовкою, то наявність опорного конспекту значно збільшує ефективність навчального процесу. Тому, опорні конспекти повинні бути з кожного навчального модулю, а виготовлення їх можна організувати в друкарні університету за кошти, які надходять від студентів, як сплата за навчання.

Наступне питання – матеріально-технічна та навчально-лабораторна база, яку повинен мати факультет для якісної організації навчально-виховного процесу.

З метою підвищення практичної спрямованості підготовки офіцерів запасу, у військовому містечку №2 (ВМ-2) ХУПС ім. Івана Кожедуба, потрібно створити і обладнати загальновійськову полосу перешкод, містечко з військово-інженерної підготовки, майданчики топографічний та з радіаційного, хімічного та біологічного захисту, вогневе містечко, на якому проводити заняття з підготовки до практичних стрільб, вирішення завдань розвідки цілей, визначення дальності та цілевказання, управління вогнем в ході вогневих тренувань, кидання ручних та учбово-імітаційних гранат.

Для проведення практичних стрільб з пістолета Макарова, необхідно відновити та дообладнати стрілецький тир в ВМ-2.

Для поліпшення якості практичних аудиторних занять з загальної тактики, військової топографії, військово-інженерної підготовки, а також з радіа-

ційного, хімічного та біологічного захисту, є необхідність, через відповідні служби, замовити для централізованого постачання навчальні прилади та пристрої. Задовольнити потребу факультету в навчальній стрілецькій зброї та гранатометах, навчальних набоях та вистрілах, інших приладах, необхідних для якісного проведення аудиторних занять з розділу «Стрілецька зброя та вогнева підготовка».

Повинний бути відновлений той принцип, який існував в Радянському Союзі – нова зброя надходить в першу чергу до навчальних закладів, причому в достатній кількості. На факультеті (ВМ-2) повинен бути комп'ютерний клас, про який багато років усі говорять, але далі балачок це питання з місця не просувається.

Наступна пропозиція – створення на факультеті лабораторії, де зосередити всю навчально-лабораторну базу та навчальну і методичну літературу. Кількість лаборантів може визначатись кількістю кафедр або предметно-методичних комісій. Один з лаборантів обов'язково повинен бути спеціалістом з комп'ютерної техніки.

На наш погляд, всі пропозиції з матеріально-технічного забезпечення навчального процесу можна реалізувати за рахунок коштів, отриманих як сплату студентів за навчання. Для більш якісного проведення практичних занять зі зброєю, польових занять з загальної тактики, топографії й інженерної підготовки потрібно залучати двох викладачів.

Ми вважаємо, що викладати навчальний матеріал з воєнно-медичної підготовки та навчати студентів наданню першої долікарняної допомоги повинні медичні фахівці і, бажано, ті які мають бойовий досвід. Залучати таких спеціалістів можна на посади з погодинною оплатою.

Висновки

Аналіз загальновійськової підготовки, з урахуванням [4, 5] та досвіду бойових дій в зоні АТО, вказує, що її рівень у деяких студентів дуже низький.

НЕКОТОРЫЕ ВЗГЛЯДЫ НА ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ И КАЧЕСТВА УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА НА ФАКУЛЬТЕТЕ ПОДГОТОВКИ ОФИЦЕРОВ ЗАПАСА ПО КОНТРАКТУ ХУПС ИМЕНИ ИВАНА КОЖЕДУБА

В.В. Барышников, А.К. Неймирок

В статье дан анализ системы общевоинской подготовки офицеров запаса в ХУПС им. Ивана Кожедуба с учетом опыта боевых действий в зоне антитеррористической операции. Авторы предлагают некоторые пути повышения эффективности и качества учебного процесса на факультете подготовки офицеров запаса по контракту.

Ключевые слова: служба, должность, оружие, вооружение, студент, офицер запаса, подготовка, служащий, подразделение, бой, обучение, общевоинская подготовка, учебное заведение, факультет.

SOME VIEWS ON IMPROVING THE EFFICIENCY AND QUALITY OF ACADEMIC ACTIVITIES AT THE FEE-BASED RESERVE OFFICER TRAINING DEPARTMENT OF KHARKIV KOZHEDUB AIR FORCE UNIVERSITY

V.V. Baryshnikov, O.K. Neimirok

The article reviews general military training of military reserve officers in KKAUFU based on the experience of leading combat operations in ATO zone. The authors suggest some ways to improve the efficiency and quality of teaching activities at the fee-based Reserve Officer Training Department. The article reviews general military training of military reserve officers in KKAUFU based on the experience of leading combat operations in ATO zone. The authors suggest some ways to improve the efficiency and quality of teaching activities at the fee-based Reserve Officer Training Department.

Keywords: service, duty, weapon, arms, student, reserve officer, training, serviceman, unit, combat, training, general military training, training school, department.

Потрібні зміни у підготовці офіцерів запасу у вирішенні таких питань:

1. Внести зміни в існуючі програми підготовки офіцерів запасу, з метою поглиблення практичних навичок, які потрібні у сучасному бою та в інших діях командирів для забезпечення якісної роботи з майбутнім особовим складом підпорядкованих підрозділів.

2. Збільшити кількість та якість зразків сучасного озброєння та військової техніки (ОВТ), майданчиків для відпрацювання нормативів, стрільбищ та тирів для виконання вправ стрільб зі стрілецької зброї, гранатометів, кидання гранат та інше.

3. Створити на факультеті підготовки офіцерів запасу штатну навчальну лабораторію, де зосередити навчально-лабораторну базу, обладнану сучасними навчальними зразками ОВТ та забезпечити її навчально-методичною літературою.

4. Залучати до викладання навчального матеріалу з військово-медичної підготовки медичних фахівців, бажано тих, які мають бойовий досвід.

Список літератури

1. Закон України "Про військовий обов'язок та військову службу" від 25.03.1992р. №2232 – XII зі змінами.

2. Про затвердження Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу (Постанова КМУ від 01.02.2012 р. № 48).

3. Інструкція про організацію підготовки офіцерів запасу з числа студентів вищих навчальних закладів (спільний наказ Міністра оборони України та Міністра освіти та науки України від 11.11.2004 року № 531/857).

4. Пропозиції Департаменту військової освіти та науки Міністерства оборони України (вих. від 11.07.2014р. № 350/125/1303/нс).

5. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України (Постанова КМУ від 26.11.2014р. №671).

Надійшла до редколегії 21.05.2015

Рецензент: канд. істор. наук, доц. Е.П. Дуб, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.